

OENOVA TRAKOŠĆANA

Zdenka Munk

Obnova Trakošćana predstavlja u isto vrijeme konzervatorski i muzeološki zahvat jednog objekta. Konzervatorski je problem ovaj: današnji je Trakošćan arhitektonski sklop ostataka srednjovjekovnog utvrđenog grada, vjerojatno još iz XIV. st., s kasnijim prigradnjama iz XVI.—XVIII. st. i konačnom, danas najmarkantnijom pregradnjom u sredini XIX. stoljeća. Na elementima prvobitne srednjovjekovne (gotičke?) građevine preslojeni su kroz vjekove u više navrata svi kasniji elementi renesanse, baroka i ponovo u XIX. st. neogotike, odnosno njene romantične varijante. Neogotika je svojom dekorativnom ljuskom u priličnoj mjeri prekrila karakteristike ranijih stilova, koji kod profane arhitekture nisu u nas ionako naročito izraziti.

Od konzervatora zatečeno stanje Trakošćana g. 1952 nosilo je očite značajke posve recentnih preinaka u ponutrici i na nekim arhitektonskim detaljima, koje su posljednji Draškovići i stanje nakon rata izvršili na neogotičkom objektu kao stilski najznačajnijoj fazi Trakošćana. Već sam položaj dvorca u pejzažu pruža očiti dojam jedne romantične cjeline, u kojoj neogotički dvorac na brdu ponad jezera, okružen šumama i proplancima, svima svojim vanjskim dekorativnim elementima i unutarnjim uređajem nameće konzervatoru potrebu da obnovu objekta usmjeri u istom pravcu. Tipična romantična obnova objekta 1853—1856 (Pierrefonds Viollet-Je Duc-a dovršen je g. 1866!) predstavlja prvi značajni zahvat neogotike u našim krajevima — gotovo pola stoljeća prije Bolléove zagrebačke katedrale. Sačuvana unutarnja dekoracija i oprema arhitekture, pa napokon i jedinstveni slučaj postojanja profanog namještaja istoga stila, nametnuli su konzervatoru da u obnovi Trakošćana istakne upravo tu fazu u razvoju objekta.

Analiitička metoda konzervatorskog rada pri obnovi, u istraživalačkoj fazi rada, dokumentarno je pokazala opravdanost ove koncepcije zahvata na obnovi. Otkriveno je, naime, mnogo više podataka o uređenju dvorca iz doba restauracije, nego što se to moglo vidjeti nakon preinaka, koje su izvršile posljednje generacije Draškovića. Prilikom radova provedena je analiza prigradenih arhitektonskih dijelova u fazi neogotike, pronađena je neogotička zidna ornamentacija, uočene su izmjene nekih arhitektonskih detalja, proučen je znatan dio namještaja sačuvana iz razdoblja neogotike. U tom času konzervatorska obnova Trakošćana nužno je, slijedeći ciljeve svog rada, prišla i muzeološkoj rekonstrukciji epohe, to jest muzejskoj rekonstrukciji kulturno-historijske scene objekta u cjelini. Muzeološki nastaje u obnovljenom Trakošćanu monografijski prikaz feudalnog života u odlomcima od XIV. do sredine XIX. st., s time da bogata sačuvana grada iz XIX. st. pruža sliku tog života u različitim vidovima te postaje njegov najatraktivniji dio.

Sama povijest Trakošćana, dokumentirana arhivskom gradom i materijalnim podacima u samom objektu, u njegovoj arhitekturi i pokretnom materijalu, ukazuje na ove činjenice njegova historijskog razvoja: već 1334 nalazimo Trakošćan u popisu župa zagrebačke biskupije. U drugoj polovini XIV. st. veže se uz ličnost Hermana Celjskog, njegova tadašnjeg posjednika. U XV. i XVI. st. posjeduju ga Ivan Vitovec i njegovi sinovci, zatim Ivaniš Korvin i podban Gjulaj. Poslije izumrča Gjulajeve porodice daruje Maksimilijan II. 1572 Trakošćan Gašparu i Jurju Draškoviću, poznatom zagrebačkom biskupu-banu. U XVII. st. grad dospijeva na neko vrijeme u posjed Nikole grofa Zrinskoga, no naskoro se opet vraća obitelji

Drašković. U XIX. st. grof i podmaršal Juraj Drašković pregrađuje dvorac i daje mu onaj vanjski izgled, koji uglavnom ima i danas.

Valjalo je dakle pri obnovi dvorca zahvatiti Trakošćan u njegovu razvoju od utvrđenog grada do reprezentativnog dvorca i odraziti to u čitavom njegovu uređenju.

Koje su objektivne mogućnosti, da se prikaže takova slika Trakošćana? Kao što općenito u gornjoj Hrvatskoj, razdoblja ranija od XVII. st. mogu se prikazati arhivskom gradom i samom arhitekturom, ukoliko se radi o profanom objektu, jer je pokretni materijal gotovo od reda uništen, izuzev, i u ovom slučaju, značajnu zbirku oružja. Od XVII. pa sve do druge polovine XIX. st. sačuvan je bogati inventar unutarnjeg namještaja, spomenika likovne umjetnosti, a naročito historijski značajnih portreta onih ličnosti, koje su vezane uz sudbinu grada. Sačuvana portretna građa tako je bogata, da je moguće prikazati čitavu povijest obitelji Draškovića Trakošćanskih u slikama, počevši od kardinala i palatina Jurja iz kraja XVI st. do Jurja obnovitelja iz sredine XIX. stoljeća. To je za našu kulturnu historiju više nego zanimljiva činjenica, jer je Trakošćan rijedak primjer jednog objekta, koji je bio u neprekinutom posjedu jedne naše obitelji od XVI. do XX. stoljeća. Osim portreta važne su, naročito za historijski prikaz, dvije genealogije sa slikama same arhitekture dvorca iz 1668 i 1755.

Koncepcija unutarnjeg uređenja u prostoru od tri etaže sa tridesetak izložbenih prostorija razrađena je u osnovi ovako: arhitektonski zanimljive prostorije, za koje nema dovoljno specifično dokumentiranih podataka o njihovoj ranijoj namjeni odnosno uređenju, ostavit će se tako da arhitektura govori sama. To se odnosi na dijelove objekta, koji potječu još iz srednjeg vijeka, pa zatim iz XVI., XVII. i djelom XVIII. stoljeća. Sve daljnje prostorije, koje se mogu dovoljno dokumentarno obraditi, rekonstruirat će se u smislu neogotičke restauracije. To su uglavnom prostorije prve i druge etaže, koje su i u neogotičkom zahvatu bile reprezentativnog karaktera, kao biblioteka prve etaže, viteška i lovačka dvorana, a u drugoj etaži veliki salon, velika blagovaonica, salon za pušenje i mala biblioteka. Kao nužni, u pedagoškom pogledu potrebni uvod u čitav objekt, ovako uređen, služit će uvodna ekspoziciona prostorija, u kojoj dokumentarni materijal govori o historiji objekta i porodice. Poslije niza rekonstruiranih prostorija slijedit će druga ekspoziciona dvorana, u kojoj će biti detaljnije obrađena i muzeološki prikazana povijest same pregradnje u sredini XIX. stoljeća. Toj će temi poslužiti arhitektonski tlocrti i presjeci, s oznakama perioda izgradnje, zahvat pregradnje u historijske dijelove objekta, fotografska i ostala likovna dokumentacija s komentarom socioloških i ekonomskih okolnosti, u kojima se pregradnja izvodila. Karakteristična namjena dvorca u drugoj polovini XIX. st. bit će prikazana jednom prostorijom, koja je uređena kao spavaonica za goste, i dnevnom sobom Julije Drašković-Erdödy, supruge Ivana Draškovića, žene slikarice iz posljednje četvrti toga stoljeća. Treća etaža, koja je arhitektonski dosta neutralna, treba da obuhvati materijal razdoblja prije restauracije. Taj po svom kvantitetu i kvalitetu dopušta muzejsko-galerijski postav namještaja u kronološkom redu od XVII. do konca XVIII. st., kao i galeriju slika, isključivo iz inventara dvorca, od konca XVI. do sredine XIX. stoljeća. Radovi Julije Drašković bit će izloženi u njenoj dnevnoj sobi.

Posjet obnovljenom Trakošćanu ne će značiti posjet muzeju, jer to Trakošćan ovako zahvaćen ne može biti. Obnovljen dvorac i rekonstruirana ponutrica u izvjesnoj stilskoj i historijskoj epohi ne odražavaju primjenu muzeoloških metoda neke sistematske zbirke povijesnog muzeja. Ovdje u autentičnom prostoru organski izrasta čitava slika jedne prošlosti, najneposrednije vezana uz život u samom tom prostoru.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA VI.

1953

BROJ 1-4

NAKLADA »ŠKOLSKA KNJIGA« / ZAGREB

Redakcioni odbor

OLEG MANDIĆ

JAKŠA RAVLIĆ

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
Z A G R E B

Naklada »Školske knjige«, Zagreb, Prilaz J. N. A. 2. Štampanje dovršeno mjeseca
svibnja u »Tipografiji« u Zagrebu.